

den förkomna runstenen. Det förvaras nu i Östra Södermanlands Kulturhistoriska Förenings museum på Torekällsberget i Södertälje.

Runstenens höjd synes efter Helgonius' teckning att döma ha varit omkring 2 m.

Inskrift (enligt B 696):

: stin : sar : si sonr : at frusta i kirunar : sun : aik : kuþlifs : ulifr : raisti aftir brupur sin (På kors-
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
 foten:) kus
 70

Stæinn sarsi s[t]an[d]r at Frosta, Ingirunar sun ok Guðlæifs. Olæifr ræisti æftir broður sinn. Kross.

»Denna sten står efter Froste, Ingeruns och Gudlefs son. Olev reste (den) efter sin broder. (Detta är) ett kors.»

På fragmentet finnas runorna 24—29 **irunar** jämte följande skiljetecken : och nedre stapeln av 30 **s**. Liljegren har felaktigt **u** i st. f. 16 **f** och har rättat 34 **i** till **u**.

Inskriften har samma formulering som Aspa-stenen Sö 137. Jfr även de danska inskrifterna *DRm* IV, 1 Örja, Skåne, *DRm* III, 5 Flemlöse, Fyn, *DRm* I, 10 Aars, Jylland. Till sin ornamentik (runslingan, korset) erinrar den slående om en grupp inskrifter i Rekarne och Nyköpings-trakten (Rönö hd), t. ex. Sö 112. Den använder **o**-runan som tecken för nasalerat *a* (10—13 **sonr**) och betecknar **o**-ljud med **u**-runan (43—47 **ulifr**, 59—64 **brupur**); den tillhör följaktligen med säkerhet förra hälften av 1000-talet.

I 10—13 **sonr**, som måste vara 3 sg. pres. *standr* (l. *stændr*), äro två runor **t** uteglömda; jfr Sö 122, 137 **stanr**, 138 **stainr** 'står', Sö 150, 196, 291 **sain**, 292 **saen**, 333 **sina** 'sten' m. fl. 68—70 **kus** står säkerligen för **krus** 'kors'; jfr Sö 227. Brate lämnar det (i *Runverser*) otolkat; Bugge förmodar, att det är »et forkortet skrevet Önske for den Afdödes Sjæl (eller ufuldstændig Levning af et saadant Önske), f. Ex. kuþ hialbl s[alu]». 33—35 **aik** är felristat (eller felläst) för **auk**.

Om namnet *Frosti* se ovan Sö 219. Mansnamnen *Guðlæifr* och *Olæifr*, med samma efterled, äro båda tämligen vanliga. Kvinnonamnet *Ingirun* är däremot icke säkert belagt i inskrifterna. Bugge förmodar (*Runverser*, s. 71), att det förekommer på L 329 Stäket, Stockholms-Näs sn (Uppl.), felristat (eller felläst) **iskirun**. Några medeltida belägg finnas i Lundgrens namnordbok.

341. Stavsta(?), Turinge sn, Öknebo hd.

Pl. 3: B 694

Litteratur: B 694, L 806. J. Peringskiöld, *Mon. Sud.*; O. Hermelin, *Öknebo härad*, s. 6; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 80.

Avbildning: P. Helgonius (hos Peringskiöld a. a. och B 694).

Var denna nu förkomna sten egentligen hört hemma, är ytterst ovisst. Enda källan är träsnittet hos Peringskiöld och i Bautil, signerat P. H. och sålunda återgående på en teckning av P. Helgonius. Peringskiöld har försett det med påskriften »Stafsta i Turinge», och *Bautil* har överskriften »Thuringe Sockn. N:o 694 Stavestad». Något Stavsta finnes emellertid icke i Turinge, ej heller i angränsande socknar. Namnet är troligen felläst från en otydlig anteckning av Helgonius (jfr Sö 222). Någon ledning kan man få i följande omständighet. Peringskiöld har i *Monumenta Sudermannicæ* på Helgonius' träsnitt skrivit siffror, som hänvisa till en förlorad anteckningsbok (n:r 6) av Helgonius. Numren 6: 1—6: 22 äro stenar i Sotholms härad, 6: 23—

6: 33 i Öknebo härad (utom 6: 32, som avser Sö 222 »Fruenda brink»). Ordningen är följande: 6: 23 = Sö 348, 6: 25 = »Stafsta i Turinge», 6: 26 = Sö 345, 6: 27 = Sö 339, 6: 28 = Sö 350, 6: 29 = Sö 351, 6: 30 = Sö 342 och 346, 6: 31 = Sö 349, 6: 32 = Sö 222, 6: 33 = Sö 352. 6: 24 fattas; möjligen har detta nummer tillhört Sö 340 Kumla, Turinge sn, då träsnittet av denna sten saknar beteckning. Det torde därför vara ganska visst, att »Stafsta»-stenen tillhört Öknebo härad, sannolikt också Turinge sn, såsom Peringskiöld anger.¹ Anmärkningsvärt är emellertid, att den icke finnes omnämnd i *Ransakningarna*.

Inskrift (enligt B 694):

prniutr . rasti + s--- at . burupu- + kaifuti + || futr + un
 5 10 15 20 25 30 35

porniutr(?) ræisti stæin at broður . . .

»Tornjut reste stenen efter (sin) broder . . .»

Till läsningen: Två **t**-runor äro stupade, 11 och 18 **t**. I rundjurets stjärt står sista delen av inskriften, som skall läsas i motsatt riktning mot det övriga. Runan 37 **u** är omvänd.

Inskriftens första namn är en sammansättning med *-niutr*; förleden är möjligen, såsom Brate förmodat, *Por-*. Då emellertid detta förutsätter, att en runa blivit uteglömd, och då namnet *Porniutr* f. ö. är alldeles okänt, kan man måhända även räkna med den möjligheten, att första runan **p** blivit felläst för **a**. Namnet *Arniutr* är nämligen belagt i Uppland (L 269 Hanunda, Hökhuvuds sn), möjligen också i Gästrikland (L 1046 Färnebo kyrka: **ouniotr**). En tredje möjlighet, som dock avgjort ligger mera avlägsen, är att tredje runan varit ett **i**. Både *Porliotr* och *Arnliotr* äro väl styrkta från västnordiska källor; däremot saknas de i det svenska namnförrådet från vikingatid och medeltid. Om namn på *-niutr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 108. — 26—32 **kaifuti** kan möjligen vara ett tillnamn: *Kæifotti* 'den snede, den vänsterhänte', en utbildning med suffixet *-ött* av adj. no. *keiv* 'sned, skev', varav no. *keiva*, sv. dial. *keva* 'vänstra handen' (gottl. *kaitu*, f. best.). Sista runan bör då ha varit **a** i stället för teckningens **i**. — 33—36 kan givetvis vara ett mansnamn *Fotr*; däremot är 37—38 **un** alldeles oklart. Brate förmodar: »Fot högg».

Namnet *Fotr* är visserligen sällsynt. Ändock ställer jag mig mycket tvivlande till Brates antagande, att »Stavsta»-stens *Fotr* skulle vara identisk med den uppländske runristaren Fot. Brate påpekar själv, att »Stavsta»-stenen är mycket enklare än de av Fot signerade och att den skiljer sig från dessa även genom att **u**-runan användes som tecken för **o**. »Om ristaren skulle vara densamma, måste denna ristning vara hans äldsta i behåll och hans hemort kanske Södermanland.»

342. Ströpsta, Turinge sn, Öknebo hd.

Pl. 3: B 690.

Litteratur: B 690, L 808. *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, Mon. Sud.; O. Hermelin, Öknebo härad, s. 5.
Avbildning: P. Helgonius (hos Peringskiöld a. a. och B 690).

Enligt *Ransakningarna* (se ovan s. 323) låg stenen »på Ströpsta Skogen, brede widh allemenne vägen, som löper emellan Twringe och Gärna Sochnar»; den kallades »Käringe Steenen». Helgonius fann emellertid några år senare blott ett fragment. Numera är också detta förkommet. — I *Bautil* och hos Liljegren har inskriften blivit upptagen under Ytterjärna sn.

¹ Om »Stafsta» (»Stavestad») beror på en felläsning, kunde man bland nutida gårdsnamn i dessa sockpar gissa på flera, bl. a. Marsta i Turinge sn och Stensta i Ytterjärna sn.